

MEDELHAVSSTENSKVÄTTA* (OENANTHE HISPANICA) VID FLÄCKSJÖN — NY ART FÖR SVERIGE

Sylve Andersson

Söndagen den 5 oktober 1975 besökte jag tillsammans med Hans Jansson och Hans Weström Fläckebo-området ca 30 km norr om Västerås. Under morgonen hade vi besökt Gussjön, som bjöd på ett fint sädgåssträck och flera blå kärrhökar. Vid middagstid, omkring kl. 12.30, for vi till den närbelägna Fläcksjön, där vår anhalt blev Näs vid norra stranden. På de omkringliggande åkermarkerna förekom rikligt med bergfink och ytterligare en blå kärrhök observerades.

Vi gick ned mot sjökanten och kom därvid fram till en mindre gård, bestående av några mindre hus och en lada. Jag observerade därvid en avvikande fågel på en telefontråd, vilken frapperade oss genom den svarta strupen och den ljusbruna kroppsfärgen. Fågeln flög dock snabbt iväg och satte sig på ladans taknock. Vi fick då klart för oss att det var en stenskvättetyp, vilket framgick av den vita övergumpen, kroppshållningen och knixandet på stenskvättemanér.

Beskrivning

Fågelns strupe och kinder var svarta, men några få ljusa inslag kunde skönjas. Det svarta nådde inte fram till vingknogen, vilket syntes tydligt då fågeln vid ett tillfälle sträckte på halsen. Pannan var vit, medan hjässan var mörkt brunaktig. Ett ljusbeige ögonbrunnstreck kunde urskiljas. Framifrån gav fågelns huvud intryck av att vara tecknat likt en röstjärthanen (se figur. 1).

Figur 1. Medelhavstenskvätta
Oenanthe hispanica fotograferad
vid Fläcksjön 5.10 1975 av
Sylve Andersson.

ytterligt svår, om ens möjlig. Eftersom det desautom i Sydeuropa och Nordafrika finns ett flertal arter som liknar varandra och som är svårbestämda, speciellt vad beträffar honor och ungfåglar, får man vara tacksam att det vid ett sådant här tillfälle dyker upp en adult hane av svartstrupig form. Om så inte varit fallet hade fågeln med största säkerhet blivit obestämbar eller tagen för en försensad vanlig stenskvätta.

Utbredning

Medelhavstenskavittans utbredning är som namnet anger att hänföra till områdena kring Medelhavet (se figur 3). Inom detta område finns åtminstone två raser, förutom nominatrasen också rasen *Oenanthe hispanica melanoleuca*. Arten är en flyttfågel och lämnar häckningsområdena i september-oktober (Bruun & Singer 1970).

Utänför häckningsområdet har medelhavstenskavitta i Nordvästeuropa tillfälligt anträffats i bl.a. Storbritannien, Holland, Österrike och Schweiz, samt på Helgoland (Peterson 1968). Fyndet vid Fläcksjön är dock det hittills nordligaste i Europa och det största i Norden.

Referenser

- Bruun, B. & Singer, A. 1970. Alla Europas fåglar i färg. Stockholm.
Heinzel, H., Pitter, R. & Parslow, J. 1972. Fåglaerna i Europa, Nordafrika och Mellanöstern. Uppsala.
Peterson, R.T., Mountfort, G. & Hollom, P.A.D. 1968. Europas fåglar. Stockholm.
Svensson, L. 1975. Identification Guide to European Passerines. Stockholm.
Voous, K.H. 1960. Atlas of European Birds. London.

Figur 3. Medelhavstenskavittans utbredning i Europa. Efter Heinzel m.fl. (1972) och Voous (1960).

Buken var i det närmaste vit, medan bröstet antog en ljus beige ton. Ryggen var smutsigt beigebrun utan grå anstrykning. Vingarnas grundfärg var svart, men framför allt skulderfjädrarna och armbågarna var försedda med kraftiga, ljusa bränövergumpen var vit, men hur stjärten var tecknad var svårt att observera. Vi var dock överens om att den inte uppvissade samma tydliga "T-teckning" som vanliga stenskvättan (se figur 2).

Ögon, tarser och näbb var svarta.

Betendet avvek från det som man är van vid från den vanliga stenskvättan. Fågeln var på det hela taget ganska stillsam och oskygg. Vid vissa tillfällen blev den dock mycket aktiv och försade flugor mot ladvägen på flugsnapparemanér. Vid ett sådant tillfälle kom den oss mycket nära och satte sig på marken endast ett fåtal meter ifrån oss. Vid ett tillfälle låt den höra några svaga surranden, som skulle kunna betyda som "terret". Möjligen var den då oroad av en varfågel som dök upp i närheten. Något annat låt kunde inte höras under den dryga timme vi observerade skvättan.

Vi gick nu in för att försöka fotografera fågeln för att få en klar bild av stjärten utbredda. Av de bilder vi undermera fick drog vi följande slutsatser: det svarta ändbandet på stjärten var smalt, men med de yttre stjärtenornorna kraftigare tecknade. Fågligt Alla Europas fåglar i färg (Bruun & Singer 1970) är kvoten stjärtenens ändband/mittrecket hos vanliga stenskvättan 1:2, dvs att ändbandet är så brett att det når upp till halva mittrecket. Motsvarande förhållande hos medelhavstenskavitta, den enda art som kunde vara aktuell med tanke på övriga dräktkaraktärer, uppges till 1:4 (se figur 2). Vi kom därvid slutgiltigt fram till att fågeln var en medelhavstenskavitta *Oenanthe hispanica* - en adult hane av svartstrupig form.

Fågeln observerades sedan också den 6 oktober av Stefan Björklund m.fl., samt den 7 oktober av Karl-Gunnar Källebrink, vilkas artbestämning är densamma. Den 8 oktober eftersöktes skvättan, men påträffades ej.

Närstående arter

Man bör här påpeka svårigheten att artbestämma stenskvättor. Om medelhavstenskavittan är av den svartstrupiga formen, väcker ju det tillräcklig uppmärksamhet, men om fågeln är av honkön eller juvenil och eventuellt i höstdräkt, blir artbestämningen

Figur 2.

Medelhavstenskavitta *Oenanthe hispanica* vid Fläcksjön 5.10.1975. Läggs märke till den atypiska stjärnteckningen. Foto: Sylve Andersson.